

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 30 kwietnia 2018 r.

Pozycja 61

POSTANOWIENIE

z dnia 13 października 2017 r.

Sygn. akt Ts 6/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 96 § 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, ze zm.) z art. 40, art. 42 ust. 2, art. 32 ust. 1, art. 2 Konstytucji oraz art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.), oraz art. 14 ust. 3 lit. g Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167),
- 2) art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 128, ze zm.) z art. 2 w związku z art. 31 ust. 2 zdanie drugie, art. 40, art. 42 ust. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.), oraz art. 14 ust. 3 lit. g Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167),

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 20 stycznia 2017 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący) wystąpił o zbadanie zgodności: po pierwsze, art. 96 § 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, ze zm.; k.w.) z art. 40, art. 42 ust. 2, art. 32 ust. 1, art. 2 Konstytucji oraz art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: Konwencja), oraz art. 14 ust. 3 lit. g Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167; dalej: MPPOiP); po drugie, art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U.

z 2017 r. poz. 128, ze zm.; dalej: prawo o ruchu drogowym) z art. 2 w związku z art. 31 ust. 2 zdanie drugie, art. 40, 42 ust. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 3 Konwencji oraz art. 14 ust. 3 lit. g MPPOiP.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującym stanem faktycznym.

15 września 2015 r. skarżący został wezwany przez organy ścigania na przesłuchanie w KMP, gdzie – na podstawie art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym – zobowiązano go do odpowiedzi na pytanie, czy 20 maja 2015 r. prowadził pojazd, którego jest posiadaczem, względnie o ujawnienie, komu tego dnia powierzył do prowadzenia swój pojazd. Skarżący odmówił wskazania komu powierzył pojazd, powołując się jednocześnie na konstytucyjne prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. W efekcie organy ścigania na podstawie art. 96 § 3 k.w. wniosły o ukaranie skarżącego za odmowę udzielenia informacji zgodnie z dyspozycją art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym. Sąd Rejonowy wyrokiem z czerwca 2016 r. uznał skarżącego za winnego odmowy wskazania na żądanie uprawnionego organu, komu 20 maja 2015 r. powierzył pojazd do kierowania, którego był użytkownikiem, tj. o wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. Wyrokiem z września 2016 r. Sąd Okręgowy utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Zdaniem skarżącego art. 96 § 3 k.w. oraz art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym w sytuacji, w której przesłuchiwany może podejrzewać, że osoba, prowadząc jego pojazd, była pod wpływem alkoholu, nie jest upoważniony do zeznawania nieprawdy lub odmowy zeznań. Tym samym przesłuchiwany jest zobowiązany do złożenia zeznań i „doniesienia na samego siebie” lub członka swojej rodziny, co w opinii skarżącego, poprzez zapewnienie „różnej ochrony prawa do obrony osób popełniających przestępstwo w wyniku działania z pomocą pojazdów mechanicznych, w stosunku do innych sprawców przestępstw” narusza art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz prawo do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji). Skarżący podnosi również, że nakaz „pod rygorem odpowiedzialności karnej, by dokonał samooskarżenia lub złożył zeznania przeciwko członkom rodziny” jest przejawem „niehumanitarnego i okrutnego traktowania przez organy władzy publicznej” i narusza art. 40 Konstytucji. Skarżący wskazuje jednocześnie, że umiejscowienie zaskarżonych przepisów „poza przepisami karnego prawa procesowego jest niezgodne z zasadami przyzwoitej legislacji, co narusza art. 2 w związku z art. 31 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji”.

Zarządzeniem z 31 stycznia 2017 r., doręczonym pełnomocnikowi 13 lutego 2017 r., sędzia Trybunału wezwał skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi przez dokładne określenie sposobu naruszenia art. 40 Konstytucji oraz udokumentowanie daty doręczenia wyroku Sądu Okręgowego. W piśmie z 20 lutego 2017 r. skarżący odniósł się do zarządzenia.

25 kwietnia 2017 r. Sąd Rejonowy przekazał Trybunałowi pismo skarżącego z 21 marca 2017 r. zatytułowane: „Wniosek o wstrzymanie wykonania wyroku”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK.

Skarżący zakwestionował zgodność z Konstytucją art. 96 § 3 k.w., który stanowi, że karze grzywny podlega, ten kto wbrew obowiązkowi nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, oraz art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym, który zobowiązuje właściciela lub posiadacza pojazdu do wskazania na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez nieznaną osobę, czemu nie mógł zapobiec.

Trybunał zwraca uwagę na to, że zakwestionowane w skardze przepisy były już przedmiotem oceny sądu konstytucyjnego. W wyroku z 12 marca 2014 r. (sygn. P 27/13, OTK ZU nr 3/A/2014, poz. 30) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 96 § 3 k.w. jest zgodny z art. 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji. Wprawdzie w sentencji tego rozstrzygnięcia stwierdził on zgodność z art. 2 Konstytucji jedynie art. 96 § 3 k.w., jednak w rzeczywistości przedmiotem jego kontroli była norma prawna zdekodowana z art. 96 § 3 k.w. w związku z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym; ten ostatni przepis wyznacza bowiem treść i zakres obowiązku, którego niewypełnienie jest penalizowane jako wykroczenie na gruncie art. 96 § 3 k.w. (podobnie w postanowieniu TK z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169). Trybunał objął więc zakresem orzeczenia także ten fragment powyższego przepisu, który penalizuje – zgodnie z zarzutem skarżącego w niniejszej sprawie – niewskazanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie w sytuacji, gdy takie wskazanie narażałoby tę osobę na odpowiedzialność karną.

W wyroku tym Trybunał szczegółowo odniósł się także do kwestii przywołanego przez skarżącego „donosu” na osobę kierującą pojazdem, czy też obowiązku „samooskarżenia”, w czym skarżący upatruje naruszenie art. 31 ust. 1, art. 42 ust. 2 i art. 40 Konstytucji. Trybunał zauważył, że „w naszym porządku prawnym nie jest dopuszczalne domniemanie, że właściciel (posiadacz) pojazdu, który nie wskazał, komu powierzył pojazd do kierowania (używania), jest sprawcą wykroczenia polegającego np. na przekroczeniu dopuszczalnej prędkości”. Trybunał zaznaczył przy tym, że obowiązek wskazania, komu właściciel (posiadacz) powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, zabezpieczony sankcją grzywny, jest „istotowo innym obowiązkiem niż obowiązek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa statuowany przez art. 240 k.k. i art. 304 § 1 k.p.k.” Trybunał podkreślił, że w kwestionowanych przepisach chodzi o zabezpieczony sankcją za wykroczenie, obowiązek wskazania, komu został powierzony pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, a nie o obowiązek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa czy też nawet wykroczenia.

Z kolei w wyroku z 30 września 2015 r. (sygn. K 3/13, OTK ZU nr 8/A/2015, poz. 125) Trybunał orzekł, że art. 96 § 3 w związku z art. 92 § 1, art. 92a, art. 88 k.w. w związku z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym w związku z art. 41 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, ze zm.; dalej: k.p.w.) oraz w związku z art. 183 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim – po ujawnieniu przy użyciu rejestrującego urządzenia technicznego przekroczenia przez niezidentyfikowanego kierującego pojazdem dopuszczalnej prędkości, niezastosowania się przez takiego kierującego do znaku lub sygnału drogowego bądź prowadzenia nieoświetlonego pojazdu – przewidują ciążący na właścicielu lub posiadaczu tego pojazdu obowiązek wskazania, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, pod rygorem odpowiedzialności wykroczeniowej, bez możliwości uchylenia się od tego obowiązku w razie powierzenia pojazdu osobie najbliższej, kiedy ta dopuściła się wykroczenia, są zgodne z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1

i art. 2 Konstytucji, z art. 42 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz z art. 47 w związku z art. 18, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji.

W powyższym wyroku Trybunał odniósł się m.in. do zarzucanego przez skarżącego „niehumanitarnego i okrutnego traktowania” kierującego pojazdem przez organy władzy publicznej. Trybunał stwierdził bowiem, że kwestionowane przepisy, nie zobowiązują do wskazania sprawcy wykroczenia, ale osoby, której właściciel lub posiadacz powierzył pojazd do kierowania. Podkreślił przy tym, że „ingerencja ustawodawcy w ochronę życia rodzinnego przez kwestionowane przepisy jest niezbędna, przydatna i proporcjonalna, a ponadto nie narusza istoty ochrony życia rodzinnego”.

Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu skardze, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne. Taki stan rzeczy ma miejsce, gdy zaskarżone przepisy były już przedmiotem kontroli zgodności z Konstytucją w innej sprawie rozpoznawanej przez Trybunał (zob. na tle art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm., postanowienia TK z: 3 października 2001 r., sygn. SK 3/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 218; 25 listopada 2002 r., sygn. SK 30/01, OTK ZU nr 6/A/2002, poz. 88 oraz 27 lutego 2013 r., sygn. SK 47/12, OTK ZU nr 2/A/2013, poz. 23). Trybunał Konstytucyjny stoi przy tym na stanowisku, że określoną w u.o.t.p. TK przesłankę zbędności wydania orzeczenia uwzględnia się na każdym etapie postępowania inicjowanego skargą.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

Odnosnie do zarzutu naruszenia zasad prawidłowej legislacji należy natomiast zauważyć, że zgodnie z § 25 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283) przepis prawa materialnego powinien możliwie bezpośrednio i wyraźnie wskazywać, kto, w jakich okolicznościach i jak powinien się zachować. W przepisach proceduralnych określa się natomiast w szczególności sposób postępowania przed organami lub instytucjami, strony i innych uczestników postępowania oraz ich prawa i obowiązki w postępowaniu, rodzaje rozstrzygnięć, które zapadają w postępowaniu, i tryb ich wzruszania, zasady i tryb ponoszenia opłat i kosztów postępowania; zasady i tryb wykonania rozstrzygnięć, które zapadają w postępowaniu (§ 27 tegoż rozporządzenia). W świetle powyższego nie znajduje uzasadnienia postulat skarżącego, by zaskarżone przez niego przepisy, były umiejscowione w przepisach prawa karnego procesowego.

Trybunał przypomina także, że zgodnie z art. 79 Konstytucji podstawą skargi konstytucyjnej mogą być wyłącznie postanowienia Konstytucji będące dla skarżącego źródłem przyśługujących mu wolności lub praw (zob. wyrok TK z 6 lutego 2002 r., sygn. SK 11/01, OTK ZU nr 1/A/2002, poz. 2 oraz postanowienie TK z 31 maja 2005 r., sygn. SK 59/03, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 61). Dlatego wskazane przez skarżącego postanowienia MPPOiP i Konwencji nie mogą być wzorcami kontroli w postępowaniu skargowym. Rozpatrywana skarga nie spełnia więc podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 ustawy zasadniczej oraz art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK.

Ze względu na odmowę nadania dalszego biegu skardze bezprzedmiotowe stało się rozpoznanie wniosku o wstrzymanie wykonania wyroku Sądu Rejonowego z 2 czerwca 2016 r. Jednocześnie Trybunał zwraca uwagę na to, że zgodnie z art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK, w postępowaniu przed Trybunałem istnieje obowiązek zastępstwa skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego. Z tego względu, skarga konstytucyjna i zażalenie, ale także pozostałe pisma procesowe wnoszone w sprawie muszą być sporządzone i podpisane przez właściwie umocowanego profesjonalnego pełnomocnika. Poza tym, we wniosku, o którym mowa w art. 79 ust. 1 u.o.t.p. TK, należy przedstawić argumenty świadczące o tym, że „wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować nieodwracalne skutki, wiążące

się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego albo gdy przemawia za tym inny ważny interes skarżącego lub ważny interes publiczny”.

W związku z powyższym Trybunał postanowił jak w sentencji.

POU CZ EN I E

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.